

Bình Đánh trác đáy là đát vua, nái có thành Đá Bàn táng là đá kinh cáa váng quác Chiám Thành, kéo dài tá thá ká thá X-XV (sau tây lịch) mái chám đát.

Thành này lái đác Thái Đác Hoàng đá Nguyán Nhác vào năm 1776 cho má ráng đá xây hoàng cung. Đác biát tá ngoái ô có mát chá ráu rát vui vá táp náp, nhá nám trên mát đáa thá thuán lái cá đáng bá lán đáng sông, nên mái ngái có thá tái đáy báng ngáa xe hay ghe thuyán. Theo các tài liáu còn láu trá cho biát chá ráu thái đó thuác táng Háo Đác Tháng, nay là xã Nhán An, huyán An Nhán, đác xem nhá là chán phán hoa đô hái vào thái đó.

Ngoài kinh thành Đá Bàn, đáy cũng là nái tá táp ăn chái háng thá cáa giái quan quyán và tháng láu sang giàu kháp vùng. Vì váy đã táp trung gán nhá tát cá các giai nhân tài tá pháng cùng vái nhiáu loái danh tá trong thiên hạ, tá ráu náp háng, náp láu niên, cám náp Phú Đa, Háo Lá tái ráu gáo tám Cánh Hàng, An Tây, Chánh Mán, ráu nho tái Kim Châu và đánh tá ‘ Báu Đá ‘ tái nay tiáng tăm ván còn nguyên ván. Sá dĩ đá Báu Đá ngon và nái tiáng kháp Bình Đánh, vì xám Báu Đá xáa có mát cái báu nác ngát trong và xanh vát đác đám ván u ráu báng nái đát và áng đán đác làm báng tre. Ráu cháng nháng dùng đá uáng mà còn đác ngám vái thuác bác đá các nam ná vá sĩ thoa bóp hay uáng trong lúc luyán võ. Ai đã táng uáng đác thá ráu ngon này mái cám nhán hát cái mùi vá váa thám váa nhá, nên chá vài chén đã tháy tâm hán sáng khoái, náng nán thú vá, nên đáu có say cũng không lâu hay bánhác đáu.

Ngoài ráu cáa mián xuôi, tái đáy còn bày bán các thá ráu cán cáa ngái Chám và Bahnar á vùng Tây Sán tháng đáo (Bình Khê, An Túc ngày nay), đác chá tái vái tráu nguán, máng le .. báng các thuyán buôn xuôi ngác trên sông Côn. Ráu bày bán kháp các hàng quán có dáng đán kát hoa rác rá và đác cháa trong các chai lá, bình chá đác đáo. Tát cá đáu là loái đác quý giá lâu đái, làm báng sá men xanh hay đáng, thau, bác, tháy tinh, đát nung cho tái da lán,

Ngàn Năm Bia Rượu Vn Còn Say Sưa

Tác Giả: Mäng Giang

Thứ Ba, 22 Tháng 12 Năm 2009 22:30

vä bäu näm, bong bóng län.. Bên cänh cän cä nhäng cäc, chén, ly hay tô län đä màu đä kiäu cä chân hay không, đä cä đät trên nhäng đäi, kä và khay làm bäng gä đä cä chäm trä, đä các ngäi häu räu hay đäo näng kä nä đäng räu ngang mäy cho khách.

Thäng chä räu häp năm ngày mät tuän nhäng đäng vui nhät vän là phiên cuäi tháng väi khách kinh thành đä vä mua vui trong các quán räu do ngäi đäp làm chä. Nhäng räi ‘ thành cũ lâu dài bóng täch đäng ‘, tät cä cũng tan biän theo thäi cuäc và näi thäng träm khi Nguyän Nhäc chät năm 1793 mang theo säp đä cäa Hoàng đä thành

Quängäi nhäng ngày xa xä, ngäi trong quán lä bên đäng läng lä nhìn cuäc đäi thay nhanh chóng cäa thäi gian, đä räi ngäm ngäi träc cänh đäi đäi phä häng väi ngäi xäa cänh cũ đäu cän. Thuä cän làm lính trän, nhäng ngày säp xuân có đäp đäng quân trên các thôn làng sông näc Häu Giang, là đäp thäng thäc mùi häng lúa mäi, các món ngon vät lä cäa ruäng đäng, trong đó có đän ca và nhäm nhäp mät thä mä täu : “ Räu đä näi tiäng Gò Đen”, nhäng thä Phan Thiät quäe tôi không có. Räu đä đä đây trong veo và cháy näng nhä mät ngän läa bäc cao, hòa đäu cùng väi läi ca tay đän ngäu häng läng läng khi häi men chäch choáng, cä thä cä bàn rän theo nhäng bän väng cä, xäng xä, nam xuân, vän thiên täng , phäng cäu, bän län bän nhä xen län nhäng bän tân cä giao duyên, män ý nhäc cäa Tränh Lâm Ngân nhä Xuân này con không vä, thä xuân trên räng cao, mùa xuân cäa mä.. khiän cho lính trän cũng phäi khóc ngät theo nhäng cung bäc näi non hän oán cäa tiäng läc huyän cäm, vì đäm xuân xa nhà, nhä quäe, nhä mä, nhä em.

Nay thì väo xa tät cä, đä mät chän rät là buän, trong giä khäc giao thäa, giäa lúc nhà nhà cài then khóa cäng đä xum väy năm mäi, thì ngäi lä khách tän nän cũng “ rä áo phong säng “ läng nhìn thiên hä räi häng vä cä quäc, đä thäy mình läc läng trä träi. Rät cäc cũng chä mình ta nâng chén đä mäng ta thêm mät tät buän. Häi ôi :

“ Träm năm sông núi cũng mòn,
ngän năm bia räu, vän cän nhä xäa.”

1-ĐI TÌM DÁNG RäU TRONG DÒNG LäCH Sä NHÂN LOäi :

Mäi khi xuân vä, ngäi ta thäng làm thä viät đäi väi nhäng läi chúc täng tät đäp và näng nän nhät đä dành cho nhau träng nhäng ngày đäu năm mäi. Ngoài ra chuyän ăn uäng ngày tät cũng là mät biän chuyän quan träng, so väi cuäc säng thäng nhät vì nhà nhà đäu ăn nhiäu, ăn ngon nhä là mät täc nguyän mong mỗi đäc sung túc quanh năm. Cái vui cäa ngày tät, là trong lúc phä nä bän rän lo chuyän ăn mäc, gäo cäm thì các chàng häu nhä chä biät täi bia räu đä cùng bän bè vui väy say xän.

Ngày xäa räu täng träng cho quyän läc, do đó chä có vua chúa mäi tha hä thäng thäc các loäi mät uä và theo sä liäu, thì đây là nguyên cä chính khiän cho các hoàng đä Trung Hoa cũng nhä các näc trên thä giäi bä giäm thä. Ngäi quân tä dùng räu trong viäc lä “ vô täu bät thành lä”, cho nên räu träc hät là mät phäm trừ văn hóa trong sinh hoät cäa mäi dân täc, nhät là VN. Ngày tät mà thiäu räu là thiäu đi mät phän đáng kä trong ngäu häng cäa con ngäi, cho nên ngay cä các bà vä khó tánh, ghét nhäu.. cũng ráng säa läi cái dáng “ mät län, mät nhä” chä làm xui cho cä năm, đä sän đäy äp räu ngon mäi quý, cho chäng và bän vui xuân.

Täi nay các nhà khoa häc vän chäa biät chäc thäi đäi mä xuät hiän đäu tiên cäa räu. Căn cä vào sä liäu Trung Hoa, thì ngay thäi huyän sä Tam Hoàng, Ngä Đä đã xuät hiän ruäu, trong đó có nói täi chuyän Đä Khäng tình cä đem näp ngâm làm mä đä gieo träng nhäng sä ý khiän näp häng nhäng tiäc cäa không bä läi läy sä näp hä đem näu và phát hiän đäc mät thä näc màu häng säm, näng mà ngon ngät, vä sau gäi là räu.

Tuy nhiên đó cũng là huyän thoäi, còn thäc chät thì theo Chiän Quäc Sách ghi rõ, Nghi Đäch là ngäi đäu tiên sän xuät räu, đäng thäi väi các vät đäng bäng sành nhä chum väi ly chén, dùng đä đäng và uäng räu. Täi läu väc sông Nil thuäc Ai Cäp, qua các công trình khäo cä cho thäy cách đây hän 6000 năm, ngäi xäa đã biät cách làm bia räu. Täi Cä cung Bäc Kinh, có mät viän bäo tàng, täp häp häu hät nhäng tác phäm văn hóa nghä thuät trân quý cäa nhiäu triäu đäi, trong đó có các thä ly cäc chén dùng đä uäng räu, làm bäng vàng, bäc, đäng, ngäc, thäy tinh, säng tê giác, phän län là cäa các bäc đä väng, quan quyän, thäng läu trí thäc, có cái thäc đäng, có cái làm chä đäng mächäi.

Nhäng trong tät cä, chä có chiäc ly ‘ Kim âu vĩnh cä ‘ làm bäng vàng khäm ngäc, chäm khäc hoa mä, đäc coi là đäc đäo nhät vä phäng diän nghä thuät và giá trä kim tiän. Theo sä liäu, chiäc ly này do Phä näi vä thäc hiän theo länh vua Càn Long (1736-1796). Ly làm toàn bäng vàng y, cao 12,5 cm, đäng kính miäng ly là 8cm chung quanh khäm toàn là trân châu, tay cäm là hai con räng đäng, trên đäu đäng ngäc quý, thân ly chäm hoa väi 11 trân châu, 9 viên bäo thäch đä, 12 đá quý màu lam, vành miäng ly khäc hoa văn väi chä triän “ Kim âu vĩnh cä”, mät sau ghi chä “ Càn Long niên chä”. Vä ý nghĩa, chä kim âu chä lãnh thä toàn vän, còn ly kim âu thì đäng ngä täu, song song väi bút vän niên thanh cäa nhà vua. Tät cä đäu là đäng ý thäm kín cäa các hoàng đä, mong äc nhà Đäi Thanh nhät thäng Trung Hoa muôn năm. Ý trên còn đä lä ra mät cách rõ ràng, khi thân ly đäc thiät kä trên hình ba con voi đäng và mäi vòi voi cuän lên làm thành mät chân ly.

Tóm läi toàn bä chiäc ly toát lên cái tính chät quý phái, sang träng và väng chäi theo thä chân vac, nên đäc nhà Đäi Thanh coi là vät trän quäc chi bäo. Theo sä liäu thì häng năm vào ngày Nguyên Đán, giä tý täc là khoäng 11 giä ä 1 giä khuya, vua cä hành nghi thäc khai bút năm mäi, täi Đông viên các trong Đäng tâm đän. Trên án thä đã bày ly “ kim âu”, đäc ngäc và bút vän

niên thanh. Vào thßi đißm thißng thißng đó, ngß thß rót đß tô tßu, thß rßu ngßa bßnh đßch ôn, vào ly kim âu, rßi đßt nßn và vua khai bút bßng mßc đß hai chß Cát Tßng, cùng các câu Thiên hß thái bình, Phúc Thß trßng xuân.. ban cho hoàng gia, qußn thân và thßn dân.

Tßi cao nguyên Trung Phßn VN, trßng cß năm 1975 ai có đßp sßng tßi đây, chßc cũng đôi lßn thßng thßc món rßu Chß (rßu cßn) cßa đßng bào Thßng dùng đßi bßn bè, khách quý và khi trong làng có cußc vui. Theo tß đißn Francaire-Jarai-Vietnamien cßa hßc giß PE.Lafont do E.F.E.O xußt bßn năm 1968 tßi Paris đã có kê khai 30 chißc chßc quý đßng rßu cßa ngßi Thßng cao nguyên. Theo tác giß, đây không phßi là loßi chß tßm thßng bày bán tßi chß, mà là nhßng tác phßm nghß thußt, chßng nhßng có giá trß vßt chßt mà còn mang đßy tính huyßn thoßi. Theo đó ta thßy chß RAN DING DÔNG cßa Will & làng Kon Robang, KonTun, theo huyßn thoßi do công chúa Bok Glai làm tßng hai anh hùng đã có công chßng gißc ngoßi xâm. Chß có giá trß bßng 10 con trâu, tußi thß 100 năm. cao 0,60m đßng rßu quý. CHß HOTOK H'DANG cßa Kliu làng PleiBrell Pleiku, trß giá 20 con trâu, do ngßi i Sedang làm trên 1 thß kß. CHß HOTÔK RANGPIA vßa giß nhà, khi có ngßi i lß tßi thì rßu báo đßng, ngoài ra trong chß tß chß bißn đßc bißt chßt rßu khi ußng dù chß đßng mßt chßt rßu. Tóm lßi mßi chißc chßc quý đßc đánh giá theo lý lßch, tên tußi, các nhà giàu thßi đó tranh nhau lßy tài sßn đß đßi cho đßc làm cßa gia bßo. Ngày nay qua cußc đßi đßi, chß chß còn coi nhß món đß tßm thßng, dù thßc sß giá trß cßa nó có thß bßng cß thßt voi hay chißc xe đß.

Xßa nay rßu vßi ngßi nhß hình vßi bóng vì ngoài chßc nßng tiêu khißn, gißi phá thành sßu, rßu còn đßc dùng trong công nghißp, y hßc, các nghi thßc tôn giáo, giao tß xã hßi.. sau hßt rßu là ngußn bßt tßn ,gây cßm hßng cho văn nghß sß, giúp hß sáng tác nhßng tác phßm bßt hß đß đßi, có thß kß nhß Lý Bßch, Đß Phß, Bßch Cß Dß, Cao bá Quát, Nguyßn công Trß, Nguyßn Khuyßn.. Theo Chung Dung, Tôn văn Kß, Chu Qußng Ba.. trong sách nhßng toa thußc cß truyßn danh tißng cßa Trung Hoa, rßu chßa đßc bßnh , nên chß Y (thuốc) trong Hán tß có chß Tßu (rßu) đßng trßc. Rßu giúp hành huyßt, khai ußt. Chính Hßi Thßng Lßn Ông, đßi danh y cßa VN cũng vißt :” rßu có chßt ôn dùng đß tßi thußc, ußng có đßi u đß sß thông khí huyßt. Ußng rßu là mßt nghß thußt sßng mà không phßi ai cũng đßt đßc, vì thßngßi Tàu đã phßn phßi rßu năm cách ußng rßu : Đßc ßm, đßi ßm, cßng ßm, qußn ßm và loßn ßm.Sßn tißn là sßn rßu nhßng tìm đßc tri kß đß đßi ßm không phßi là chuyßn đß dàng.

“..Tßu vô kißm tßa nßng lßu khách “ nên Nguyßn Khuyßn đã vißt :” Rßu ngon không có bßn hißn, không mua không phßi không tißn không mua”, còn Lý Bßch thì :” Cß lai thánh hißn giai tßch mßch, duy hßu ßm giß lßu kß danh” nhßng nßng nßn và đßy đß ý nghĩa hßn hßt vßn là lßi phán cßa văn hào Anh Fergus Hamilton Allen :” Whisky là mßt trßi chißu sáng tình bßn, là mßt trắng soi sáng tình yêu ..”

Cß nhân cß theo rßu mà trßu chßc ngßi đßi khßp nßi trên sách vß, làm cho thß nhân cß ao ßc đßc mßt lßn, đß nhßp thß loßi rßu do Đß Khang chß, đã làm cho Lßu Linh là ngßi nßi tißng ußng rßu không bao giß bißt say vào thßi đó, phßi nßm yên đßi lòng đßt đßng mßt gißc ‘ ba năm ‘ mßi tßn hßi.

‘ Mßn hß nhßt bồi sßn trung tßy
Giao long lßng trßn hßi đß mißn
Không say ba năm chßng lßy tißn ‘

2-CÀC LOßI RßU :

Rßu có nhißu loßi, nhißu hßng, thß nào ußng nhißu cũng say dù đó ngß tßu cßa vua chúa, hay Mai quß lß, ngß gia bì hoßc đß, nßp, rßu cßn.. Nói chung rßu phát tß hai nhóm chính là RßU LÊN MEN cßt tß nßc ép cßa hoa quß nhß rßu vang, rßu cßn.. và RßU CHßNG CßT (spirits) làm tß đßng mía, tinh bßt, ngß cßc, cß cßi.. ngoài ra còn có thß rßu mùi đßc bißt, đßc cßpha chß tß thß rßu cßn Etalic vßi đßng, acid Citricque, và các hßp chßt màu.

+ RßU TA :

Vißt Nam có nhißu vùng cßt rßu ngon nßi tißng nhß là làng Vân (Bßc Ninh), Nguyên Xá (Thái Bình), Trßng Xá (Hßng Yên), Nga Mi (Hà Tây), Qußng Xá (Thanh Hóa), Bßc Hà (Lào Kai), Kß Diên (Qußng Trß), Bàu Đá (Bình Đßnh), Phßng Hißp (Cßn Thß), Gò Đen, Long Thành, Cß Chi.. Các dân tßc thißu sß vùng núi có rßu cßn đßc đáo.

Tßt cß các loßi trên đßu đßc cßng cßt theo phßng pháp gia truyßn , chß không theo đúng các qui trình khoa hßc Âu Mß. Nhißu loßi rßu đßc chß bßng gßo, đßa, nßp, đßu nßnh, đào, táo, lê, Rßu đß còn gßi là nßc mßt quß hßng, nßu bßng nßp , phát xußt tß thßi Pháp thußc, có nßng đß cao. Rßu quß chß dùng làm thußc trß vì quß có nßng đß rßt gßt và bán rßt đßt giá. Rßu đßa chß bßng cách cßy men vào gßc đßa khi bußng đßa mßi trß và phßi mßt tß 6-8 tháng mßi thành rßu đßa, sßi bßt nhßng ngon hßn bia. Theo khách sßnh đßu trong làng ve chßn hißn nay, thì VN hißn có bßn loßi rßu ngon nßi tißng là rßu làng Văn xß Bßc, Kim Long ß Qußng Trß, Bàu Đá Bình Đßnh và đß Gò Đen Nam Phßn.

Trong Đßi Nam Nhßt Thßng Chí vißt rßu Kim Long ß Hßi Lßng, Qußng Trß ngon hßn hßt. Thßi Pháp thußc, thßc dân chißm hßt các lò nßu rßu trong tßnh và lßp công ty rßu Xi-Ca. Khi rßu ra lò đóng vào chai, thì đßc đßm ngâm trong hß nßc lßnh mßt thßi gian ßn đßnh, rßi dùng thuyßn nhß chß rßu theo sông Vĩnh Đßnh tßi Huß, lên tàu lßn chß vß Pháp và tß đó xußt cßng khßp thß gißi.

Rßu rßn Phßng Hißp đßc chß tßo tßi thß trßn Phßng Hißp còn gßi là Ngã Bßy, vß phía nam tßnh Phong Dinh , cách thành phß Cßn Thß chßng 30 km, tß xßa đã nßi tißng vß các đßc sßn đßng rußng nhß cá, tôm, ßc, ßch, cua, bìm bßp và nhißu nhßt là rßn bày bán đßc theo qußc lß 4 và các ngôi chß nßi trên sông rßch. Rßu rßn Phßng Hißp là thß sßn đßa phßng, phát trißn tß năm 1960 tßi nay vßn còn hßng vßng . Hißn có 5 lò sßn xußt nhßng qui mô hßn hßt vßn là lò Năm Rô. Rßn dùng đß làm rßu, phßi là rßn sßng, đßm vß mß bßng tß ßc tßi hß môn, bß hßt chß giß lßi mß và mßt vì đây là hai vß thußc. Làm theo ba cách nhß ngâm rßn tßi, rßn khô và bßt rßn. Hißn Phßng Hißp sßn xußt ba loßi rßu rßn là Tam xßa (hß mang, hß lßa hay rßn ráo,m ai gßm hay cßp nong), Ngũ xßa (gßm ba loßi trên thêm hß hành và hß hßo), Thßp Xßa (gßm 5 loßi rßn trên cßng thêm rßn lßc, bông, ri voi, ri cá và bông súng). Rßu rßn có công đßng trß các chßng tê lißt, đau nhßc, phong thßp, bßi bß sßc khoß, ăß ußng chßm tiêu.

Vùng thßng du Bßc Vißt có rßu cßn tây bßc cßa ngß i Thái, Mßo nhß rßu Lßu Xá tßi Sßn La chß bßng nßp, trßu và men, ußng say nhß bia, lßi có mùi thßm nßp, làm mát rußt và tiêu hoá nhanh. Tßi Lai Châu có rßu Lßu Sß, loßi rßu trßng nßu bßng khoai mì, theo phßng pháp cßt

khô nhß rượu uß bß pß cß aß ngß iß Mß Hoa ß Bß cß Hà (Lào Kai). Ngoài ra còn có rượu uß Lß uß Vang cß aß ngß iß Nùng ß Mßng Tß nß uß bß ngß nß pß và dùng chén đß uß ngß chß không hút bß ngß cß nß.

Ngß iß Mß Hoa ß Bß nß Phß trß ngß nhiß uß bß pß (300 ha) hß nß lúa (chß có 82 ha) vì bß pß dùng đß nß uß rß uß ngô vß aß đß uß ngß và mang ra chß Bß cß Hà, cách bß nß chß ngß 3 km, bán cho mß iß ngß iß kinh cũng nhß thß ngß. Nhß vß yß mà dân trong bß nß, nhiß uß gia đình đã sß mß đß cß xe ngß aß chß rß uß ra chß bán. Rß uß ngô cß aß ngß iß Mß chß đß cß biß tß hß nß, khác vß iß vß đß mß cß aß rß uß San Lßng ngß iß Mán, vß ngß tß cß aß rß uß Cß nß Thái, vì nó nß ngß nên khó uß ngß. Cách làm rß uß cũng đß, cß đß mß bß pß vß (loß iß bß pß vàng) luß cß nhß ngß đß ngß đß lß aß to quá làm rß uß không ngon. Còn men thì làm tß hß tß Hßng Mß (giß ngß nhß hß tß kê), đß mß trß nß vß iß bß pß đã luß cß, bß vào thùng gang ß mß tß tuß nß. Thß iß gian này phß iß đß tß lß aß đß hß iß rß uß bß cß hß iß qua mß tß cái chß tß gß, chß yß ra ngoài. Cß 10 ký bß pß làm đß cß 3 lít rß uß, đß ngß uß ngß nß uß pha thêm nß cß lß nhß thì rß uß sß không mùi vß nß aß. Ngoài ra rß uß ngon cũng còn tùy thuß cß vào nguß nß nß cß đß nß uß. Nên ngß iß kinh tß iß vùng xuôi dù đã hß cß đúng cách nß uß rß uß cß aß ngß iß Mß Hoa, rß uß cũng không ngon vì tß iß đây đâu có nß cß sß iß Háng Dß đß mà chß ngß cß tß rß uß ?

Xß Thái ß vùng tây bß cß giáp Lào (Lai Châu) có loß iß rß uß đß cß biß tß làm tß các loß iß côn trùng nhß sâu chít, nhß ngß dùng làm rß uß bß, đß cß bày bán tß iß chß Đß nß Biên. Chít là con sâu non sß ngß trong ngß nß cây chít, mß tß loß iß cây giß ngß nhß lau sß yß ß miß nß Nam nhß ngß sâu chít chß có ß vùng tây bß cß mà thôi. Vào mùa xuân, đß ngß bào bß tß đß mß làm rß uß.

Tß iß cao nguyên Trung phß nß, rß uß cß nß đß cß nß uß bß ngß lúa, nß pß, bo bo, khoai mì, bß pß, đß uß. Vß iß các ngß iß Teu, Vân Kiß uß, Pacoh tß iß Quß ngß Trß, Thß aß Thiên có các loß iß rß uß nß aß, mây, đß cß.. chß tß nß cß trong thân cß aß các loß iß cây trên cß ngß vß iß men, uß ngß có vß chua cũng say nhß ngß phß mß chß tß kém xa các loß iß nß uß bß ngß ngß cß cß. Riêng ngß iß Rhade nß uß rß uß bß ngß cß mß, trß nß vß iß thß men đß cß biß tß gß iß là Kuach Eya. Ngß iß Lào có rß uß nß pß còn rß uß Miên thì lß tß hß nß rß uß Lào nhß ngß rß uß nào cũng say.

+ Rß U TÀU : Tß thß iß thß ngß cß, ngß iß Trung Hoa đã có nhiß uß loß iß rß uß nß iß tiß ngß nhß Thiß uß Hßng Trß ngß Nguyên Hßng, Thiß uß Hßng Nß Nhi Hßng, Trúc Diß pß Thanh, Mai Quß Lß, Bách Thß oß Mß Tß uß, Hß uß Nhi Tß uß, Bß Đß oß Tß uß, Cao Lß ngß, Ngũ Tiên, Phß cß Đß cß Gia Tß uß, Mao Đß iß, Thß uß Bình Hß ng .. Theo sß liß uß, vào thß iß nhà Tß ng (960-1297), nß nß công nghiß pß chß ngß cß tß rß uß cß aß ngß iß Tàu đã đß tß iß mß cß tinh vi. Huyß nß Dß ngß Cß cß thuß cß tß nhß Sß nß Đông, mß tß đß aß danh gß nß liß nß vß iß truyß nß thuyß tß Võ Tßng đã hß trong Thß yß Hß truyß nß cß aß Thß Nß iß Am tiên sinh, thuß đó đã có tß iß 77 nhà sß nß xuất rß uß, trong sß này có Thß uß Bình Hß ngß cß aß Trß nß Trß ngß Thu là nß iß tiß ngß nhß tß. Đây chính là loß iß rß uß “ Tam Uyß nß Bß tß Quß Cß ngß “ , mà Võ Tßng đã uß ngß tß iß 18 chén mß iß say, rß iß bß tß chß pß lß iß khuyên can cß aß mß iß ngß iß, vß tß đß iß Cß nhß Dß ngß đß hß đß cß truyß nß tß ngß mußn đß iß. Thß uß Bình Hß ngß tß ngß đß cß chß nß làm cß ngß tß uß và chính vua Tß ng Thß nß Tôn đã viß tß lß iß khen tß ngß :” Quý Nhân Giai Tß uß “.Đß iß Đß Khang Hy đß iß Thanh, khi tuß nß du phß ngß nam cũng không tiß cß lß iß ca tß ngß khi nhß mß nháp. Năm 1983, trong Đß iß Hß iß toàn quß cß Võ Tßng đã hß lß nß thß III tß iß Bß cß Kinh, rß uß Thß uß Bình Hß ngß đã chính thß cß chinh phß cß tß aß và đß cß mß nhß danh là Anh Hùng Tß uß. Ngày nay , công ty rß uß Cß nhß Dß ngß Cß ngß ß huyß nß Dß ngß Cß cß, cách Sß Tß tß uß lß uß không xa , sß nß xuß tß Thß uß Bình Dß ngß đß xuß tß cß ngß vß iß biß tß danh Cß nhß Dß ngß Trß nß Nhß ngß

+ Rß U TÂY : Champagne là vua trong các loß iß vang sß iß bß tß, có nß ngß đß tß 10-12 , dß uß nhß ngß

cũng đ say, đ c m i ng i dùng nhi u nh t trong các đ p l t t, ti c từng k ni m. Ch Champagne còn mang ý nghĩa vui v, h nh phúc, ph n kh i. Đ c ch t o b ng lo i nho đ c bi t (Chardonnay 24% và Pinot Noir 76%) t i các vùng tr ng nho n i ti ng c a n c Pháp thu c mi n Champagne nh bình nguyên Montagne de Reims Epernay n m v phía đông b c Ba Lê. Riêng các thùng g đ ng r u nho có m t h th ng n p đ c bi t , m ra đóng vào phù h p v i th i gian đ cho khí CO2 thoát ra mà không cho các lo i khí khác xâm nh p .Khi nho lên men, ng i ta tr n thêm đ ng , sau đó đóng nút chai, đ t ng i đ u và vào h m kín , t 5 đ n 6 năm m i đ m ra th tr ng tiêu th . Riêng các k thu t xoay chai và tách n m men c chai đ u là bí thu t không ph bi n. Tóm l i m i chai Champagne đ u có m t l ng nh đ ng và acid , còn l i là ch t Phenol nh ng y u t quy t đ nh ngon đ v n do mùi v bí truy n , thu c nhi u y u t nh gi ng nho, men, th i gian lên men, k thu t bi n ch .Hi n th tr ng có ba lo i Champagne : Lo i không ng t (bruit), h i ng 5t (demi-sec) và ng t (sec). Ngày nay các h ng s n xu t Champagne b t ch c các công ty Brandy v sao làm ký hi u trên các nh n chai nh 1 sao là r u 3 năm, 2 sao là 4 năm, và 3 sao là 5 năm. Còn VO là r u trên 12 năm, VSO t 12-20 năm và VOVS t 20-30 năm và XO trên 30 năm. Đ c bi t ng i ch ra r u Champagne đ u tiên là m t giáo sĩ ng i Pháp tên Pierre Pérignon. Hi n r u Champagne đã v t biên gi i Pháp , lan tràn kh p n i trên th gi i và đ c s n xu t t i các n c tr ng nho.

- Bia : là lo i th c u ng có Gaz , n ng đ t 3-10, đ c ch b ng các lo i ng c c mà ch y u là luá đ i m ch, ngoài ra còn đ n thêm b p, g o, cao l ng, ti u m ch ho c vài lo i trái cây. Bia lon hay bia chai là bia đã l c, thanh trùng, còn lo i không l c hay thanh trùng thì g i là bia t i, bia bock, bia Draft. Bia ch t o t i VN sau 1975 không thanh trùng, l i còn thêm vào khí CO2 cho s i b t.

Ng i Đ c g i Beer là Bier, m t đ i gia không bao gi v ng m t t i n c này. Theo truy n thuy t bia xu t phát đ u tiên t i vùng L ng Hà và là món gi i s u cho nh ng ng i nô l khi h b b t t i Ai C p vắc đá xây kim t tháp cho các Pharaoh. Còn Đ c l i là qu c gia s n xu t nhi u bia nh t hi n nay v i 1270 lò s n xu t 5000 lo i và m i ng i Đúc h ng năm tiêu th t i 114 lít. Bia Đ c th ng có đ alcohol trung bình là 5% nh ng cũng có lo i không ch a, g m ba th chính là bia vàng, nâu và đen.

H ng năm t i Munich (Đ c) có l h i bia Oktoberfest , có xu t x t m t l c i c a Hoàng gia Ph năm 1810, đã thu hút hàng tri u du khách qu c t . Hi n Đ c ch n ngày 23 tháng 4 Đ ng L ch m i năm là ‘ Ngày Bia ‘ v i nh ng lu t l đ c ban hành t năm 1516, qui đ nh vi c s n xu t bia b ng n c thiên nhiên, hoa bia và m ch nha.

Pháp có bia 33 và con c p (tiger) n i ti ng lâu năm t i VN nh ng không ph i là n c u ng nhi u bia mà l i n i ti ng v r u vang và cognac. Nh ng Pháp l i có m t trung tâm bia (Culture Bière) trên đ i l Champs Élysées .Đ c bi t t đây ch có bia, t lo i n i ti ng đ t t i n đ c các dòng tu sĩ Thân Chúa Giáo s n xu t, t i lo i bia Heineken đ ng trong các chai v i nhi u ki u k l làm b ng nhôm. Trung tâm này không ph i là m t lò s n xu t bia c a Pháp, mà là n i tr ng bày t t c nh ng gì có liên quan t i vi c n u bia nh hoa bia, h t lúa m ch, các lo i men.. Ngoài ra còn có các ki u ly dùng đ u ng t ng lo i bia cho t i nh ng đ ng c m chai đ c thi t k r t c u k .

- Các Lo i R u M nh : chi m ph n l n th tr ng r u , bao g m WHISKY đ c nhi u qu c

gia sßn xußt nhßng nßi tißng nhßt cßa Mß, Tô Cách Lan, Anh, Ái Nhĩ Lan, Gia Nã Đßi. VODKA chß bißn tßi Nga, Ba Lan, Đông Âu. RUM tßi Tây Ban Nha, Đßc, Ý. COGNAC nßi tißng nhßt cßa Pháp. Rßu mßn Slivovitz phß bißn ở Hung Gia Lßi, Lß và Nam Tß. Ngoài ra còn có Brandy Anh Đßo gßi là rßu Kirsch ở Pháp, Đßc, Thßy Sĩ. Ngßußi Mß Tây Cß có loßi rßu Tequila và Pulque. Ở Hawaii có rßu Okelahao hay Oke, còn ngßußi Nhßt có rßu Saké. Đßc coi là rßu mßnh (spirit), nßng đß tßi thißu phßi đßt trên 30 đß.

Whisky cßt tß lúa đßi mßch đen và bßp. Trßc kia các loßi Whisky đßu nßu bßng mßm lúa đßi mßch nên gßi là Whisky đßi mßch. Sau năm 1830 ngßußi ta trßn thêm bßp nên Whisky có mùi đßu hßn và sß cßm kß trong lúc chß bißn là không đßc dùng khoai tây, trái cây. Hißn có bßn loßi Whisky nßi tißng trên thß gißi : Whisky Scotch (Tô Cách Lan), Irish (Ái nhĩ Lan), HoaKß và Gia Nã Đßi. Trong các loßi, Whisky Tô cách Lan nßi tißng hßn 1100 năm , vßi hai nhßn hißu Ông Già Chßng Gßy (Johnnie Walker) nhßn đß ù trên 3 năm, còn nhßn đen trên 12 năm trßc khi xußt xßng. Ngoài ra còn có Chivas Regal nßi tißng và mßi năm bán trên 42 trißu chai. Whisky Ái Nhĩ Lan dùng nguyên lißu tßng tß rßu Scotch nhßng chßng cßt bßng nßi có cßt (patien still), còn rßu Scotch thì nßu trong nßi cß cong hay nßi cß hành. Whisky Mß nßu bßng bßp (51%),nên nßng đß không quá 80 đß, còn gßi là whisky Bourbon, nßi tißng trong loßi này có Four Roses và Dannel 's Jack Bourbon. Rßu whisky Gia Nã Đßi có màu sßm vì chß bßng lúa mßch đen và bßp mà nhßn hißu Crown Royal đßc ở a chußng nhßt, bên cßnh còn có Seagram mang ký hißu VO cũng đßc nßi tißng.

Brandy chßng cßt tß nho hay các loßi trái cây đã lên men theo kß thußt cß truyßn , đßt nßng đß tß 70-80, sau khi rßu phßi qua hai lßn chßng cßt rßi đßm vào các thùng gß sßi đß oxy hoá. Cußi cùng thêm vào rßu nßng đß Caramel đß hßn nßng đß xußng còn 40 cß đßnh, hißn nay có hai loßi Cognac và Armagnac. Cognac chß bßng loßi nho đßc bißt đßc trßng tßi nhßng mißn lßa chßn, nho tßi ép lßy nßng đß lên men trßc khi cho vào nßi chßng. Nhißu loßi cognac nßi tißng hißn nay nhß Hennessy, Martell, Remy Martell, Courvoisier, Napoleon, Roi des Rois.. Riêng Armagnac đßc chß tßo bßng các loßi nho St.Emillion, Folle Blanche và Colombard trßng ở vùng Gascony phía nam tßnh Bordeaux,Pháp, cách chßng cßt hai loßi rßu gißng nhau nhßng rßu này dùng nßi cßt có cßt và rßu đßc ở trong thùng gß sßi, rßu ußng gßt nhßng hßng vß đßm đß. Tßi Ý có cognac gßi là Marc và Grappa, chßng cßt tß vß và hßt nho, có màu xanh nhßt , gßt hßn rßu ở Pháp nhßng đßc nhißu nßng đß Âu Châu thích, nhßt là loßi Grappa Italy, chß tßo tßi vùng Pied Monte và Barbara.

Vß loßi Rum. Ron (Tây Ban Nha) và Rhum (Pháp) đßu chß bßng mía,theo truyßn thuyßt đßc quân vißn chinh Mông Cß và Hung Nô tß Trung Á mang vào trßng tßi Âu Châu đßu tiên, sau đó Kha Luân Bß mang đßn trßng tßi Châu Mß La Tinh và Cu Ba. Ngày nay Rum đßc chß tßi hßu hßt các qußc gia trßng mía, dùng đß pha cocktail nhßng nhißu ngßußi vßn thích ußng nguyên chßt vì nßng đß rßt cao, so vßi các loßi brandy khác.

Tßi Jalisco, Mß Tây Cß có loßi rßu nßi tißng Tequilla, chßng cßt tß nßng đß lên men cßa mßt loßi cây cùng hß vßi cây xßng ngßng gßi là Tequilla Weber , nßng đß chßng 40, có vß thßo mßc, khi ußng pha vßi nßng đß chanh.

Vodka là loßi rßu mßnh không màu, gßn gißng nhß đßc ở VN hay Phßc Đßc Gia Tßu cßa Tàu, chß bißn tß các loßi lßng thßc ngâm nßng đß nóng. Riêng Vodka Ba Lan và Nga, nßu bßng

khoai tây, có nßng đß ban đßu tßi 95, sau đó gißm đßn chß còn 45-50., đßc bißt loßi này không cßn nß mà chß cßn lß cß hßt màu và mùi vß đß trß thành trong sußt. Trß các tay cao thß trong Lßu Linh phái ußng nguyên chßt, còn hßu hßt phßi ußng qua sß pha chß vßi các loßi nßc trái cây cho rßu hß bßt nßng đß. Cußi cùng là rßu GIN cßa Hòa Lan do tißn sĩ Sylvius sáng chß năm 1650, tß sß chßng cßt các loßi hßt (bßp, lúa), trßn vßi các hßng lißu nhß quß, hßnh nhßan, côcßa, gßng, vß chanh, vß cam.. có nßng đß tß 34-47.

3-CHUYßN Lß Vß RßU :

+ CUßC CHIßN RßU ß MEXICO : Mßi chai rßu Tequila theo thßi giá hißn nay bán trên 100 đô la vì vßy nhißu ngßoi làm rßu giß. Năm 1999 đã có 1307 vß xô xát vß rßu Tequila tßi Mß Tây Cß, làm 42 ngßoi chßt và hßng ngàn ngßoi khác bi thßng. Theo tin tß NewsWeek và USA Today ngày 8-9-2000, có tßng thußt cußc chißn rßu giß Weber Blue nßu bßng cây thùa và đßu Hà Lan, mßi vßa phát minh tß tißn bán thß kß XX và loßi nßi tißng hßn 1000 năm qua là Tequila, cũng đßc nßu bßng hạt cây thùa. Vì giá cß và phßm chßt khißn rßu giß Weber Blue nhißu lßn đánh bßt rßu thßt Tequila, và cußc chißn gißa hai thß rßu đã bùng nß ngay trên quß hßng cßa Tequila. Cußc tranh chßp thßt đã mang, ngßoi ta dùng đß mßi thß đßn đß hßi nhau, tß đßm chém, bßn gißt, phá hoßi rußng vußn trßng trßt và cß cách làm rßu giß đß hß uy tín lßn nhau. Vì cách thßc cßt rßu quá đß và kißm lßi nhißu, nên nhißu Bang khác cßa Mß cũng bßt chßc cß trßng đßu Hà Lan và thùa đß chß rßu Tequilq và Weber Blue. Đß chß bißn rßu cho mßi lß, thành mßt thß hßn hßp, không gißng ai vì nhßi theo mùi vß và kißu chai cognac hay champagne, rßu Whisky cßa Mß, Tô Cách Lan..... bßng cách trßn thêm đß thß nhß mía, bßp, cß cßi, trái cây.. bán khßp nßc và xußt cßng. Tß thßp niên 1950-1994, các bang Oxaca, Guadalajara, Monterrey, Juarez.. bùng nß kß nghß sßn xußt rßu , chß riêng Tequila đã có hßn 600 loßi., thßng vàng hß cßm. Còn mßt đßu lß khác là các nßc Âu Mß cũng bßt chßc ngßoi Mß làm rßu giß và Mß Tây Cß hißn nay là qußc gia sßn xußt rßu nhißu nhßt thß gißi.

+ BÔNENKAI, TRUYßN THßNG UßNG CßN LY CßA NGßOI NHßT : Bônenkai, tß nguyên Hán-Vißt có nghĩa là vßng niên hßi, mßt bißu hißn cao nhßt cßa tính cách hai mßt, trong đßi sßng Nhßt Bßn., nghiêm trang đßng đßn lúc ban ngày và trß thành kß rßt xa lß vß đßm trong các tßu quán, nßi bßc lß mßt cách trßn trßi nhßt tính bßo lßc tißm ßn trong xã hßi công nghßp đang phát trißn tßt bßc. Tóm lßi trong các cußc vui mßi ngßoi phßi hoà mình và quên hßt thân phßn nhßng trên hßt phßi bißt ußng rßu và hát.

Theo nhà xã hßi hßc Nobutake Kanzaki, thì tßp tßc ußng cßn ly trong bàn tißc, bßt ngußn tß các nßc Đông Nam Á và Nhßt Bßn, vß mùa hè nóng và ßm ßt, nên vißc bßo qußn rßu lên men thßi xßa rßt khó khăn. Vì thß trong mùa hßi hè, ngßoi ta có thói quen ußng sßch rßu đß trß tß 1 tßi 3 ngày. Trái lßi ß Âu Châu, mùa hè khô ráo, rßu tha hß đß lâu, nên ngßoi ta nhßm nháp tuß theo ý mußn và gßi đó là kißu Đßa Trung Hßi, còn ußng cßn ly nhß Nhßt là kißu gió mùa. Cho nên đßu cßt yßu trong mßt bàn tißc là rßu uß phßi chßy nhß sußi, tßt cß mßi ngßoi phßi say đß đßt tßi mßt sß cßng thông vß tinh thßn, đây cũng là thói quen tß xßa cßa ngßoi Nhßt, ußng rßu liên tßc và khi hß say thì hát và chßi các trò vui nho nhß.

Tßi vùng Á Đông, ngßoi Nhßt có phong tßc thß cúng tß tiên đßc bißt. Ngày Tßt, cúng rßu Saké cho thßn thánh và tß tiên xong, sß rußu còn lßi ho ußng đß chúc tßng. Ngßoi Anh có lßi chúc rßu nhau gßi là Toast bßt ngußn tß mßt phong tßc cß truyßn hßi thß kß XVI . Thßi ßy ngßoi Anh

mái khi uáng ráu tháng bá mát máu bánh mì náng bá vào ly ráu cho thêm háng vá. Ngày nay Toast có nghĩa là cán ly.

Ngoài ra há còn mát phong tác rát giáng ngá i Viát , đó là luân phiên nhau uáng ráu trong cùng mát cái ly báng bác, có hai tay cám. Nháng ngày đáu năm tát lá, ngá i Má dùng ráu đá chúc máng lán nhau. Trong mát báa tiác có Mác sá Martin Luther King tham đá, mát nhà báo đã nâng ly chúc máng :” cáu xin Tháng Đá hãy cho nác Má có nháng con ngá i không vì danh lái mà hái dân, không vì vinh thân mà bán nác..” Tóm lái ká sáuáng ráu là đá thác hành cái nhân sinh quan bát bián :” Thá,Chát,Trán,Uáng” nghĩa là Thá vì Tá Quác, Chát cho Chính Nghĩa, Trán khái bán gian ác bát láng và Uáng vái Bán Hián .

Ai cũng biát ráu là nguyên nhân gây ra phián phác cho con ngá i . Nháng tá cá tái kim, thá nhân ván lao đáu vào ráu đán đá nhá Lý Bách trong cán say tháy bóng trắng phán chiáu trên mát sông Thái Thách , đáa tay vái bát đán nái té xuáng nác chát đái. Ngá i xáa dùng ráu đá quên ta, quên đái, quên sáu, quên tát cá nhá Nguyán Công Trá :” ráu vái sáu nhá gió mángáu, trong lai láng biát tránh đầu cho khái..”, Còn Cao Bá Quát thì :” thôi công đầu chuác láy sá đái. Tiêu khián mát vài chung láu láu.Đoán táng nhát sinh duy háu táu.” hoác :” lác báu ráu , đác nghiêng non nác lái. Chén tiáu đám , mái mác trích tiên..”

Ngá i đái nay cũng đâu khác đái xáa, trác tâm sángán ngang tán tuyát, chá còn biát mán ráu đá táng biát sáu buán :

“ Ai ngá i tri ká
Hãy cùng ta cán mát há tráng
(Nguyán Bá Trác)

hay :” Đát trái nghiêng ngáa
Thành sáu không sáp đá em ái..”
(Vũ Hoàng Cháng).

Thát ra con ngá i coi ráu là tri ká cũng đáng vì ráu là niám vui cũng nhá nái buán, khi trùng phùng cũng nhá hái ly biát, báng khuáng tháng nhá khi nháp ly ráu đáo. Hóa ra hánh phúc nhiáu khi không phái là táng báng cao láng má vá, mà chá cán có nháng mán mái náng ám quá háng, mát nái cho nái nhá biát chán đái vá, á đó hình nhá nháng ngày xuân cá có bán, có ta, có ngá i em gái .. cái vui chách choáng xuân thì -/-

Viát tá Xóm Cán Há Uy Di
Cháp 2009